

Temanotat

**Senegal: Situasjonen for seksuelle
minoriteter**

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Justis- og politidepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver.

Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

Opplysningene som blir lagt fram i rapportene og temanotatene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos rapporter og temanotater er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som rapportene omhandler.

© Landinfo 2010

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Storgaten 33 A

Postboks 8108 Dep

N-0032 Oslo

Tel: 23 30 94 70

Fax: 23 30 90 00

E-post: mail@landinfo.no

www.landinfo.no

Temanotat **Senegal: Situasjonen for seksuelle minoriteter**

SUMMARY

This report deals with the situation of sexual minorities in Senegal, especially men who have sex with men (MSM). The report examines the legal framework and its implementation, the authorities' protection of sexual minorities as well as societal stigmatisation of sexual minorities in Senegal. The report also explains the underlying reasons for the intense debate on homosexuality in Senegal these last years.

SAMMENDRAG

Dette notatet tar for seg situasjonen for seksuelle minoriteter i Senegal, særlig menn som har sex med menn (MSM). Notatet tar for seg lovgivning på feltet og implementering av dette, myndighetenes beskyttelse av seksuelle minoriteter og sosial stigmatisering av seksuelle minoriteter i Senegal. Notatet forklarer også bakgrunnen for den store debatten rundt homoseksualitet i Senegal de siste årene.

INNHold

1. Innledning	5
2. Lovverk og implementering av dette.....	6
3. Seksuell identitet og handlingsmønster.....	7
4. Sosial stigmatisering av seksuelle minoriteter i Senegal	8
5. Myndighetenes beskyttelse av seksuelle minoriteter	10
6. Ikke-statlige organisasjoners rolle.....	10
7. Referanser.....	12

1. INNLEDNING

Senegal har tradisjonelt vært kjent for toleranse og en relativ fredfull sameksistens mellom ulike etniske, religiøse og sosiale grupper. Til tross for at homoseksualitet¹ aldri fullt ut har vært sosialt akseptert, har såkalte *goorjiggen* (mann-kvinne på wolof, et begrep som dekker både feminine og homofile menn²) tradisjonelt vært en tolerert gruppe i Senegal. En *goorjiggen* har tradisjonelt ikke blitt identifisert ut fra sin seksuelle legning, men ut fra sosial rolle, som for eksempel ved deltagelse i barnedåp, bryllup og andre seremonier som vanligvis assosieres med kvinner (Niang, Moreau, Bop, Compaoré & Diagne 2004). En *goorjiggen* har gjerne vært knyttet til glamorøse sangstjerner og mektige forretningskvinner, og har lenge vært en viktig del av blant annet musikk- og underholdningsscenen i Senegal. Til tross for sin kjønnsrolleoverskridende adferd, har disse mennene vært akseptert, eller i det minste tolerert, fordi de ikke offentlig har eksponert sin seksuelle orientering (ENDA Santé, møte i Dakar 29. september 2010). I dag brukes ordet *goorjiggen* nærmest utelukkende for å beskrive en homoseksuell mann, og har en sterk negativ konnotasjon.

Det store stemningsskiftet med hensyn til homofili i Senegal kom med publiseringen av en illudert bryllupsseremoni mellom menn i Petit Mbaou, en forstad til hovedstaden Dakar, i februar 2008 i bladet *Icône*. Disse bildene utløste voldsom debatt i det senegalesiske samfunnet. Ti personer som var til stede ved seremonien ble satt i varetekt og avhørt om mulige utuktige handlinger, men ble løslatt igjen noen dager senere. Andre som var til stede forlot landet, i frykt for represalier etter den voldsomme medieeksponeringen som fulgte. Denne hendelsen førte til engstelse og usikkerhet blant menn som har sex med menn i Senegal, og det ble meldt om tilfeller av vold mot denne gruppen (IRIN 2008).

I desember 2008 foretok senegalesisk politi etter et tips en husundersøkelse i leiligheten til en kjent aidsaktivist og generalsekretær i organisasjonen AIDES-Sénégal i den samme forstaden til Dakar. Ni menn ble anholdt for "unaturlige handlinger med en person av samme kjønn". Politiet beslagla eiendeler, blant annet mobiltelefoner med billedmateriale. De ni mennene ble i januar 2009 dømt til åtte års ubetinget fengsel og bøter på 500 000 F CFA (6 200 NOK) av en domstol i Dakar.

¹ I dette notatet brukes begrepene homofil, homoseksuell og MSM (menn som har sex med menn) om hverandre. Det ligger ingen verdiladning i de ulike begrepene fra forfatterens side, som varierer ordbruken først og fremst for å speile de ulike kildenes egen terminologi. I denne sammenheng er det viktig å understreke at ordet *homofil* på norsk vanligvis uttrykker legning, mens begrepene *homoseksuell* og *MSM* vanligvis uttrykker et seksuelt handlingsmønster. Denne distinksjonen kommer ikke alltid frem slik de ulike termene brukes i denne teksten. Når det gjelder termene som brukes i Senegal, er de viktigste *homoseksuell*, *gay* og *MSM*. I en franskspråklig kontekst (fransk er offisielt språk i Senegal) er *gay* det verdinøytrale ordet, som kan sammenlignes med det norske ordet *homofil* fordi det også uttrykker legning. Når det gjelder hvilke termer som brukes på wolof (det mest utbredte språket i Senegal), vises det til punkt 3. Det understrekes videre at seksuelle minoriteter i denne sammenheng i praksis dreier seg om menn. Når det gjelder lesbiske, eller kvinner som har sex med kvinner, er disse knapt nok nevnt av muntlige eller skriftlige kilder i Senegal. ENDA Santé opplyste til Landinfo at mangelen på oppmerksomhet mot denne gruppen kan være at disse kvinnene ikke utgjør noen utsatt gruppe i arbeidet mot HIV og AIDS (møte i Dakar 29. september 2010). Arbeidet for å bedre seksuelle minoriteters situasjon skjer først og fremst skjer innenfor rammene av HIV/AIDS-bekjempelse i Senegal.

² Ordkonstruksjonen mann – kvinne for å betegne homofile menn synes å gå igjen i flere afrikanske språk, for eksempel i manding (utbredt over store deler av Vest-Afrika): *cè te muso te* ("verken mann eller kvinne").

Maksimumsstraffen for homoseksuelle handlinger er fem års fengsel, men en tilleggsdom for å ha inngått kriminelt forbund ble lagt til straffen for homoseksuelle handlinger. I april 2009 opphevet ankedomstolen i Dakar dommen på grunn av prosedyrefeil. Det ble slått fast at husundersøkelsen var ulovlig foretatt og krenket privatlivets fred, og at politiet heller ikke hadde rett til å beslaglegge mennenes eiendeler (AFP 2009a).

Begge disse hendelsene har ført til en het debatt om homofili i Senegal de siste årene. Selv om det nok finnes ulike oppfatninger om homoseksualitet i det senegalesiske samfunnet, er det generelle inntrykket fra media at hendelsene har ført til en moralsk indignasjon i befolkningen. Som en reaksjon på det de mente var et moralsk forfall i samfunnet, dannet senegalesiske religiøse ledere Islamsk front for forsvar av etiske verdier (*Front islamique pour la défense des valeurs éthiques*) i april 2009. Denne gruppen har fremstått som svært synlige motstandere av homoseksualitet i media (AFP 2009b). Religiøse ledere har ved flere anledninger kommet med hatefulle utsagn mot homofile, blant annet skal imamen i bydelen Pikine i Dakar ha uttalt i forbindelse med løslatelsen av aidsaktivistene i 2009 at ”dommeren var for ettergivende, vi skulle ha drept dem” (International Gay & Lesbian Human Rights Commission 2009).

På den annen side krevde menneskerettighetsligaen Fédération Internationale des Ligues des Droits de l’Homme (FIDH), hvor blant annet Rencontre Africaine des Droits de l’Homme - Sénégal (RADDHO) og Amnesty International Sénégal er med, en avkriminalisering av homoseksuelle handlinger i etterkant av publiseringen av bryllupsbildene i 2008 (FIDH 2008). Også forskere som Cheick Ibrahima Niang har uttalt seg til støtte for seksuelle minoriteter (AFP 2009a). Debatten syntes under Landinfos informasjonsinnhentingsreise til Senegal i september 2010 å ha mistet noe av den intensiteten den hadde da disse to hendelsene skjedde. Det er imidlertid ikke utenkelig at den kan blusse opp igjen dersom nye hendelser inntreffer.

2. LOVVERK OG IMPLEMENTERING AV DETTE

Senegal har lovforbud mot ”utuktige og unaturlige handlinger med en person av samme kjønn” (Code pénal du Sénégal 1965, artikkel 319 bis). Slike handlinger har en strafferamme på fengsel fra ett til fem år, og bøter på mellom 100 000 til 1 500 000 F CFA (1200 – 18 500 NOK).

Foruten dommen fra januar 2009 som ble opphevet i april samme år, kjenner Landinfo til to andre tilfeller hvor noen har blitt tiltalt og dømt for å ha hatt et seksuelt forhold med en person av samme kjønn de siste årene.

I august 2008 ble en belgisk og en senegalesisk statsborger dømt til to års fengsel for å ha inngått ekteskap i Belgia og for homoseksuelle handlinger i domstolen i Dakar. Mennenes advokat opplyste at ekteskapet var inngått i Belgia for at den senegalesiske statsborgeren skulle få oppholdstillatelse der (Rosa Lëtzebuerg 2008).

I august 2009 ble to menn dømt til to års fengsel for ”unaturlige seksuelle handlinger” av domstolen i Louga (U.S. Department of State 2010).³

ENDA Santé, en organisasjon som driver helsearbeid blant annet rettet mot menn som har sex med menn og som har et bredt nettverk av samarbeidspartnere i hele Senegal, opplyste til Landinfo i september 2010 at de ikke kjenner til noen nye tilfeller av straffeforfølgelse av personer som har utført homoseksuelle handlinger utover de tilfellene som fremkommer over. De kjenner heller ikke til at noen sitter fengslet for homoseksuelle handlinger pr. september 2010. UNHCR opplyser at ingen satt i varetekt i senegalesiske fengsler på grunn av sin seksuelle orientering under deres besøk i Senegal i september 2009 (UNHCR 2010, s. 23).

3. SEKSUELL IDENTITET OG HANDLINGSMØNSTER

Forskere og organisasjoner som jobber med MSM i Senegal opererer med ulike typer, definert ut fra seksuelt handlingsmønster (ENDA Santé, møte i Dakar 29. september 2010; Niang et al. 2004). De to viktigste kategoriene er *yoos* og *ubi*, begge begrepene fra wolof. En *yoos* er den aktive parten i et seksuelt forhold mellom to menn. Han identifiserer seg ikke selv som homofil. Han har heller ingen ytre kjennetegn (påkledning eller lignende) som vil bidra til å identifisere ham som homofil av samfunnet rundt. En *ubi*⁴ er den reseptive (passive) parten i et seksuelt forhold mellom to menn. Han identifiserer seg selv som homofil og anerkjenner sin egen legning. Han kan ha ytre kjennetegn som er med å identifisere ham som homofil av omverdenen, eller ha sosiale roller som vanligvis assosieres med kvinner (ENDA Santé, møte i Dakar 29. september 2010; Niang et al. 2004).⁵

Mange MSM, både *yoos* og *ubi*, har også seksuelle forhold med en eller flere kvinner. I en studie om MSMs seksuelle adferd fremgår det at 85 % av de spurte hadde hatt et seksuelt forhold til en kvinne i måneden forut for undersøkelsen (sitert i Niang et al. 2004). Homofili eller det å ha et homoseksuelt handlingsmønster er heller ikke inkompatibelt med det å være gift og ha barn:

[A] significant number of MSM are married to women. Marriage serves as a means of fitting into the social norms, and of hiding sexual preferences that are considered outside the norm (Niang et al. 2004, s. 10)

Det er heller ingen gitt sammenheng mellom seksuelt handlingsmønster og identitet:

The fact of having had sexual relations with a person of the same sex during a given period (practices) does not necessarily imply that the individuals

³ En tredje mann ble dømt til fem års fengsel for å ha hatt et seksuelt forhold til en mindreårig (U.S. Department of State 2010).

⁴ *Ibbi* i Niang et al. 2004, *ubbi* i Lamarange, du Loû, Enel, Wade & Horko 2009. Det er for øvrig uklart om dette er nøytrale termer som brukes innad i det homofile miljøet i Senegal, eller om det er negative konnotasjoner knyttet til disse begrepene.

⁵ I tillegg til disse to hovedkategoriene opererer ENDA Santé med ytterligere to kategorier: *mamaré* (eldre homofile menn med stor erfaring som ofte overfører sin kunnskap til yngre menn) og *mberembessé* (svært unge, mindreårige MSM).

concerned will report being sexually attracted to persons of the same sex and vice-versa. Similarly, desire and practices are distinct from identity, i.e. the fact of defining oneself as a homosexual, bisexual or heterosexual [...] In an African context, the terms "homosexual" or "bisexual" are not necessarily appropriate for capturing sexual identities (Lamarange et al. 2009).

4. SOSIAL STIGMATISERING AV SEKSUELLE MINORITETER I SENEGAL

Både Amnesty International Senegal og RADDHO bekreftet i møte med Landinfo (september 2010) at åpen homofili er sterkt sosialt stigmatisert i Senegal. Dette fremkommer også i forskningsrapporter (Lamarange et al. 2009; Niang et al. 2004) og i menneskerettighetsrapporter (U.S. Department of State 2010). Den sosiale stigmatiseringen kan føre til utstøtelse fra familie og lokalsamfunn og i noen tilfeller til vold (Amnesty International Senegal, møte 27. september 2010; Niang et al. 2004). Det har også vært tilfeller hvor muslimske religiøse ledere har nektet å begrave kjente homofile.⁶

Av de ulike MSM er det *ubi* som er mest utsatt for reaksjoner fra samfunnet (ENDA Santé, møte 29. september 2010). Dette skyldes at de har et kjønnsrolleoverskridende handlingsmønster som utfordrer gjeldende sosiale normer i samfunnet, i motsetning til *yoos*, som ikke definerer seg selv som homofil og heller ikke identifiseres slik av samfunnet til tross for at de har seksuelle forhold til menn.

Til tross for stigmatisering av åpent homofile, finnes det i det senegalesiske samfunnet en slags stilltiende aksept eller toleranse for homofili eller homoseksuelle handlinger så lenge det finner sted i diskresjon:

In several communities in Senegal [...] a male-to-male sexual relationship is considered a highly personal and private affair that requires the highest level of protection, privacy, discretion and "veil". The wolof people [...] use the concept soutoura, which is a social reference to tolerance, acceptance and protection, for this type of relationship between men (Niang et al. 2004, s. 10).

På samme måte som man forventer at en homofil person holder en svært lav profil og ikke selv står åpent frem med sin seksuelle legning eller handlingsmønster, har også samfunnet en slags diskresjonskodeks overfor dem:

[t]he relationship of MSM to society is guided by a certain level of respect that forbids anyone to speak out, intervene or comment on the intimate life of the MSM. "Everyone knows that such person has sexual relationship with

⁶ En hendelse som ble trukket frem av flere kilder under Landinfos besøk i Senegal, var at kroppen til en antatt homofil mann ble gravet opp to ganger fra en muslimsk gravlund i Thiès i april 2009. Det var innbyggere i byen som ikke aksepterte at en homofil mann lå begravd i en muslimsk gravlund siden homoseksuelle handlinger er forbudt i islam. Dette skjedde samtidig med opphevelsen av dommen mot de ni mennene i april 2009, en hendelse som satte sinnene i kok i Senegal og skapte en vanskelig klima for seksuelle minoriteter i Senegal (AFP 2009c).

another person of the same sex but no one would openly mention it” (Niang 2004, s. 10)

Forskningen på dette feltet stemmer overens med de opplysningene Landinfo fikk av sine kilder under informasjonsinnhentingsreisen til Senegal i september 2010. Både Amnesty og RADDHO understreket at det var av avgjørende betydning at en MSM var diskret og ikke eksponerte sin legning eller handlingsmønster. Det å stå frem som homofil blir sett på som en provokasjon, og et forsøk på å utfordre de sosiale normene i det senegalesiske samfunnet. Samfunnets vilje til ”ikke å vite” settes til side i det øyeblikk en person selv står frem som homofil, og personen vil da risikere sosial stigmatisering og i verste fall tilfeller av vold fra samfunnet rundt. Alle vet at seksuelle relasjoner mellom personer av samme kjønn finnes, og dette tolereres så lenge det foregår i en privat og diskret sammenheng. Det samfunnet reagerer mot, er når noen står frem med egen legning og krever retten til å velge en såkalt ”homofil livsstil”. Dette ses på av samfunnet som en provokasjon og et ønske om å sette seg utover de sosiale normene samfunnet har satt for akseptabel oppførsel i det offentlige rom.

Menneskerettighetsorganisasjonen RADDHO (møte 28. september 2010) ser det imidlertid som lite sannsynlig at familiemedlemmer skulle eksponere et familiemedlem som er homofil eller som man vet utfører homoseksuelle handlinger, siden dette bare ville rette oppmerksomhet mot familien. Imidlertid viser forskning at familien vil kunne ta avstand fra en person som allerede er eksponert for å redde familiens anseelse (Niang et al. 2004). En homofil person som har blitt eksponert, kan derfor ikke nødvendigvis regne med støtte og forståelse fra egen familie. Familiens reaksjoner vil imidlertid kunne variere fra mild irettesetting til full utstøtelse og i noen tilfeller vold, avhengig av sosialt miljø og hva som står på spill for familien.⁷ Det finnes imidlertid minst ett kjent eksempel på at privatpersoner har tipset politiet (AFP 2009a).

Til tross for kravet om diskresjon rundt homofili og seksuelle forhold mellom personer av samme kjønn, finnes det et knippe profilerte personer som står frem med sin legning i Senegal i dag. Disse personene har måttet tåle hatefulle utsagn og nedverdiggende karakteristikk fra samfunnet, og flere av dem var involvert i rettssaken som det vises til over. De har også måtte tåle å bli sterkt eksponert i media med navn og bilde. Samtidig kan det se ut som at denne eksponeringen gir en form for beskyttelse, ved at nasjonale og internasjonale menneskerettighetsorganisasjoner og andre lands myndigheter legger press på senegalesiske myndigheter dersom disse personene utsettes for reaksjoner.⁸

⁷ Til tross for at stigmatisering og utstøtelse fra familien synes å være vanlig, er det imidlertid ingen automatikk i en slik reaksjon. Den svært profilerte homofile Pape Mbaye forteller i et intervju at hans mor støttet ham offentlig da han ble eksponert i media under den tidligere omtalte bryllupsseremonien i Petit Mbao i 2008 (Couronne 2008).

⁸ I saken mot de ni personene som ble dømt til åtte års fengsel i januar 2009, reagerte både organisasjoner (HIV / AIDS-organisasjoner, menneskerettsorganisasjoner, organisasjoner som arbeider for rettighetene til homofile, lesbiske biseksuelle og transseksuelle) og stater (Frankrike, Sverige) til fordel for de tiltalte. Mens noen mener at opphevelsen av dommen i april 2009 var et uttrykk for uavhengigheten til det senegalesiske rettssystemet og implementering av eget lovverk, mener andre at opphevelsen av dommen var et uttrykk for at Senegal ga etter for press fra det internasjonale samfunnet (Bangré 2009).

5. MYNDIGHETENES BESKYTTELSE AV SEKSUELLE MINORITETER

Det er ulikt syn blant Landinfos kilder om hvorvidt senegalesiske myndigheter beskytter seksuelle minoriteter dersom de blir utsatt for reaksjoner på grunn av sin legning eller handlinger fra privatpersoner. Ifølge Amnesty International Senegal har det oppstått situasjoner hvor politiet ikke har grepet inn etter vold mot homofile. Amnesty påpeker videre at myndighetene heller ikke har sanksjonert hatefulle uttalelser i media (møte i Dakar 27. september 2010). Dette bekreftes av menneskerettighetsorganisasjonen RADDHO (møte i Dakar 28. september 2010). ENDA Santé mener imidlertid at politiet beskytter seksuelle minoriteter mot vold, og har kjennskap til flere tilfeller hvor politiet har beskyttet homofile mot reaksjoner fra privatpersoner. De opplyser imidlertid at mange MSM kan være engstelige for å oppsøke politiet i frykt for å eksponere sin egen legning. ENDA Santé forklarte også at frykten for eksponering av egen legning eller seksuelt handlingsmønster hindrer mange MSM fra å søke hjelp fra helsevesenet, blant annet i forbindelse med hiv-testing og behandling (møte i Dakar 29. september 2010).

Ifølge Amnesty International har senegalesiske myndigheter sterke bånd til de islamske brorskapene i landet. Dette kan etter Amnestys vurdering forklare at myndighetene ikke beskytter seksuelle minoriteter mot hatefulle ytringer eller vold og at de ikke tar initiativ til å avkriminalisere homoseksuelle handlinger (møte i Dakar 27. september 2010). Dette bekreftes også av andre kilder (IRIN 2008).⁹ Brorskapene har stor og økende innflytelse i Senegal, og har gjennom å utstede såkalte *ndigel* (pålegg om å stemme på et gitt parti eller kandidat) avgjørende politisk innflytelse i landet. Siden brorskapene har fremstått som svært kritiske til seksuelle minoriteter, er det ikke urimelig å slutte at senegalesiske myndigheters manglende inngripen til fordel for seksuelle minoriteter kan skyldes et ønske om å ikke utfordre brorskapene og således miste deres politiske støtte.

6. IKKE-STATLIGE ORGANISASJONERS ROLLE

Til tross for at senegalesiske myndigheter opprettholder et lovverk som kriminaliserer homoseksuelle handlinger, anerkjenner de samtidig indirekte slike forhold ved å integrere seksuelle minoriteter (MSM) i sin nasjonale strategiplan for å bekjempe utbredelsen av HIV/AIDS. Senegalesiske myndigheter har i stor grad overlatt den praktiske implementeringen av strategiplanen til ulike ikke-statlige organisasjoner.

⁹ De to viktigste brorskapene i Senegal er *Mouridiyya* og *Tidjaniyya*. Ifølge B. Cissé (2007, s. 41) identifiserer 80 % av befolkningen i Senegal seg med et muslimsk brorskap. Tilhørigheten til et brorskap er så sterk at statsviteren C. Colon har uttalt at ”i Senegal er man elev av en marabout [muslimsk lærd] fremfor borger av en stat” (sitert i Cissé 2007, s. 41, min oversettelse).

De viktigste og mest spesialiserte NGOene på dette feltet er ENDA Santé og AIDES, som begge jobber for seksuelle minoriteter som et ledd i bekjempelsen av HIV/AIDS i Senegal¹⁰.

Landinfo besøkte ENDA Santé i Dakar 29. september 2010 og fikk en innføring i hvordan de arbeider for å bedre situasjonen for menn som har sex med menn. Ved behov tilbyr organisasjonen gratis identifisering og medisinsk behandling av seksuelt overførbare sykdommer. Videre tilbyr de psykologisk veiledning og hjelp som blant annet går ut på å akseptere egen legning eller seksuelt handlingsmønster, enten gjennom individuelle samtaler med kursledere eller i samtalegrupper med personer med samme seksuelle orientering. Man kan også få hjelp til å løse problemer som man måtte ha med sin familie og/eller lokalsamfunn på bakgrunn av legning eller seksuelt handlingsmønster, for eksempel gjennom megling. I tilfeller hvor personen er syk, tilbys hjemmebesøk eller besøk på sykehus. I visse tilfeller gir organisasjonen også økonomisk hjelp i form av penger, mat og hygieneartikler og mikrokreditt. ENDA Santé yter også juridisk bistand, blant annet ved å organisere møter med det lokale politiet for å gjøre dem oppmerksomme på og forståelsesfulle overfor de problemer og utfordringer en MSM kan møte. Videre yter de juridisk bistand under razziaer og lignende og ved eventuelle rettssaker (møte i Dakar 29. september 2010; ENDA/Santé Tiers Monde 2009).

¹⁰ Det skal finnes en interesseorganisasjon for homofile ved navn *Andligeey*, men søk på internett på denne organisasjonen viser at den ikke har vært deltagende i debatten om homofili i Senegal de siste årene. Det er derfor usikkert om organisasjonen fortsatt eksisterer.

7. REFERANSER

Skriftlige kilder

- AFP (2009a, 20. april). Les neuf homosexuels condamnés en janvier sont libres. *AFP*. Tilgjengelig fra <http://www.jeuneafrique.com/Article/DEPAFP20090420T125113Z/> [lastet ned 21. oktober 2010]
- AFP (2009b, 29. april). Création d'un Front islamique pour la défense des valeurs éthiques. *AFP*. Tilgjengelig fra <http://www.jeuneafrique.com/Article/DEPAFP20090429T222200Z/> [lastet ned 28. oktober 2010]
- AFP (2009c, 4. mai). Le corps d'un homosexuel présumé exhumé à Thiès. Paris : *AFP*. Tilgjengelig fra <http://www.jeuneafrique.com/Article/DEPAFP20090504T122151Z/religion-homosexualite-islamle-corps-d-un-homosexuel-presume-exhume-a-thies.html> [lastet ned 26. oktober.2010]
- Bangré H. (2009, 23. april). Comment les neuf homosexuels ont été libérés. *Jeune Afrique*. Tilgjengelig fra <http://www.jeuneafrique.com/Article/ARTJAWEB20090423153025/> [lastet ned 27. oktober 2010]
- Cissé, B. (2007). *Confréries et communauté politique au Sénégal*. Paris : L'Harmattan.
- [Code pénal du Sénégal] (1965, 21. juli). *Loi de base n° 65-60 du 21 juillet 1965 portant code pénal*. Dakar: République du Sénégal. Tilgjengelig fra <http://www.justice.gouv.sn/droitp/CODE%20PENAL.PDF> [lastet ned 22. oktober 2010]
- Couronne, I. (2008). Pape Mbaye, persécuté à Dakar, foi de joie à New York. *Vimeo*. Tilgjengelig fra <http://vimeo.com/2498057> [lastet ned 28. oktober 2010]
- ENDA / Tiers Monde Santé (2009, februar). *Rapport Annuel 2008*. Dakar: ENDA / Tiers Monde Santé.
- FIDH, dvs. Fédération Internationale des Ligues de Droit de l'Homme (2008, 8. februar). *Sénégal : L'homosexualité ne doit plus être un crime*. Paris: FIDH. Tilgjengelig fra <http://www.fidh.org/L-homosexualite-ne-doit-plus-etre-un-crime> [lastet ned 22. oktober 2010]
- International Gay & Lesbian Human Rights Commission (2008, 20. august). *Senegal: New arrests and convictions for same-sex relations; patterns of persecution continues*. New York: International Gay & Lesbian Human Rights Commission. Tilgjengelig fra <http://www.iglhrc.org/cgi-bin/iowa/article/pressroom/pressrelease/962.html> [lastet ned 27. oktober 2010]

- IRIN News (2008, 25. august). Sénégal: Une vague de violences anti-gay hypothèque la lutte contre le VIH. *IRIN News*. Tilgjengelig fra <http://www.irinnews.org/fr/ReportFrench.aspx?ReportId=79971> [lastet ned 22. oktober 2010]
- Lamarange, J., du Loû, A. D, Enel, C., Wade, A. & Horko, K. (2009). Homosexuality and Bisexuality in Senegal: A multiform Reality. *Population*, 64(4), 636-666. Tilgjengelig fra http://findarticles.com/p/articles/mi_7704/is_200910/ai_n55484897/?tag=content:coll [lastet ned 25.oktober 2010]
- Niang, C. I., Moreau, A., Bop, C., Compaoré, C. & Diagne, M. (2004, september). *Targeting Vulnerable Groups in National HIV/AIDS Programs. The Case of Men Who Have Sex with Men*. Washington DC: The World Bank. Tilgjengelig fra http://www-wds.worldbank.org/external/default/main?pagePK=64193027&piPK=64187937&theSitePK=523679&menuPK=64187510&searchMenuPK=64187283&theSitePK=523679&entityID=000011823_20050630104907&searchMenuPK=64187283&theSitePK=523679 [lastet ned 25. oktober 2010]
- Rosa Lëtzebuerg ASBL (2008, 29. august). *Deux ans ferme contre un belge pour homosexualité*. Luxembourg: Rosa Lëtzebuerg. Tilgjengelig fra <http://www.gay.lu/node/1247> [lastet ned 27. oktober 2010]
- UNHCR (2010, 15. februar). *Rapport du groupe de travail sur la detention arbitraire. Visite en République de Sénégal*. New York: UNHCR. Tilgjengelig fra http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/13session/A-HRC-13-30-Add3_fr.pdf [lastet ned 27. oktober 2010]
- U.S. Department of State (2010, 11. mars). *Human Rights Report Senegal 2009*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2009/af/135973.htm> [lastet ned 5. november 2010]

Muntlige kilder

- Amnesty International Senegal, møte i Dakar 27. september 2010.
- Rencontre Africaine des Droits de l'Homme - Sénégal (RADDHO), møte i Dakar 28. september.2010.
- ENDA / Tiers Monde Santé, møte i Dakar 29. september 2010.